

HIV ve Psikiyatrik Komorbiditeler

Prof. Dr. Hayriye Elbi

Death Note

Andy Warhol Museum Aşk, inanç ve AIDS

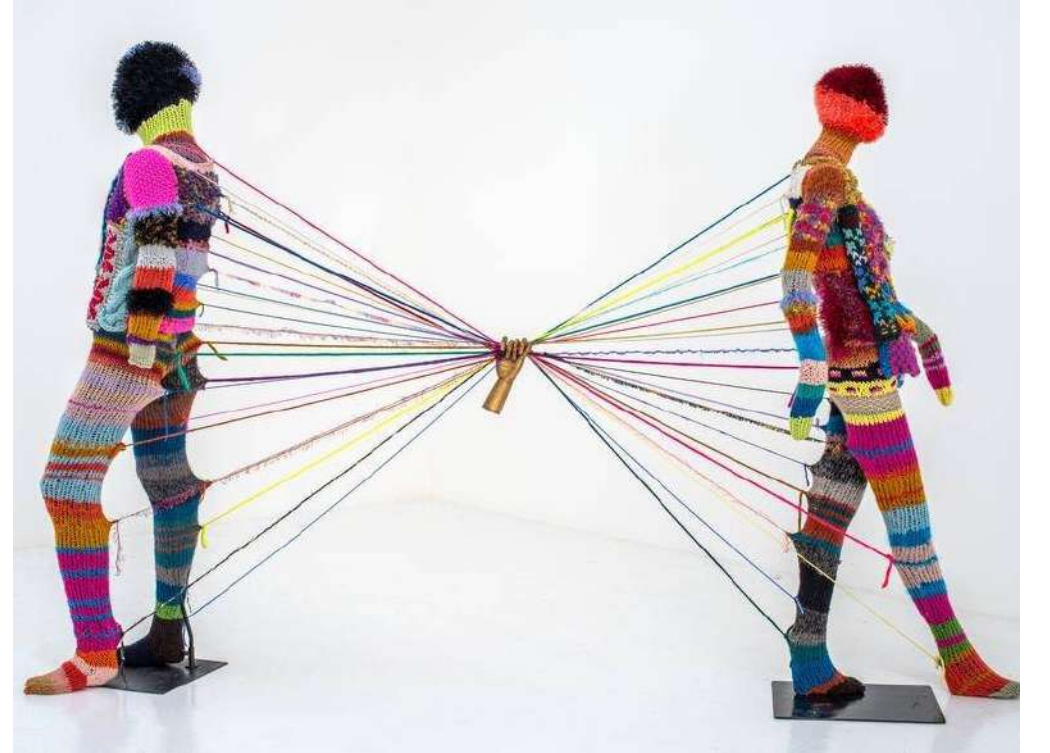

- Pop Art öncüsü, 1928-1987
- O dönem AIDS hakkında konuşmak tabu
- Son erkek arkadaşı AIDS den ölünce itirafı var, basılamamış.

HIV ve Psikiyatrik Sorunlar

- İki yönlü ilişki
 - HIV Psikiyatrik Bzk. riskini arttırır
 - Psikiyatrik Bzk. HIV riskini arttırır
- Psikiyatrik Bozukluğun tedavisi hastalığın gidişini iyileştirir
- Psikiyatrik Bozukluğun etkili tedavisi HIV yayılmasını azaltır
- Tedavilerin gelişmesi ile yaşam süresinin uzaması, HIV yayılımının azalması ile Psikiyatrik Bozuklukların tedavisinin önemi yalnızca yaşam kalitesi ve iyilik hali için değil HIV gidişi için de önemlidir.

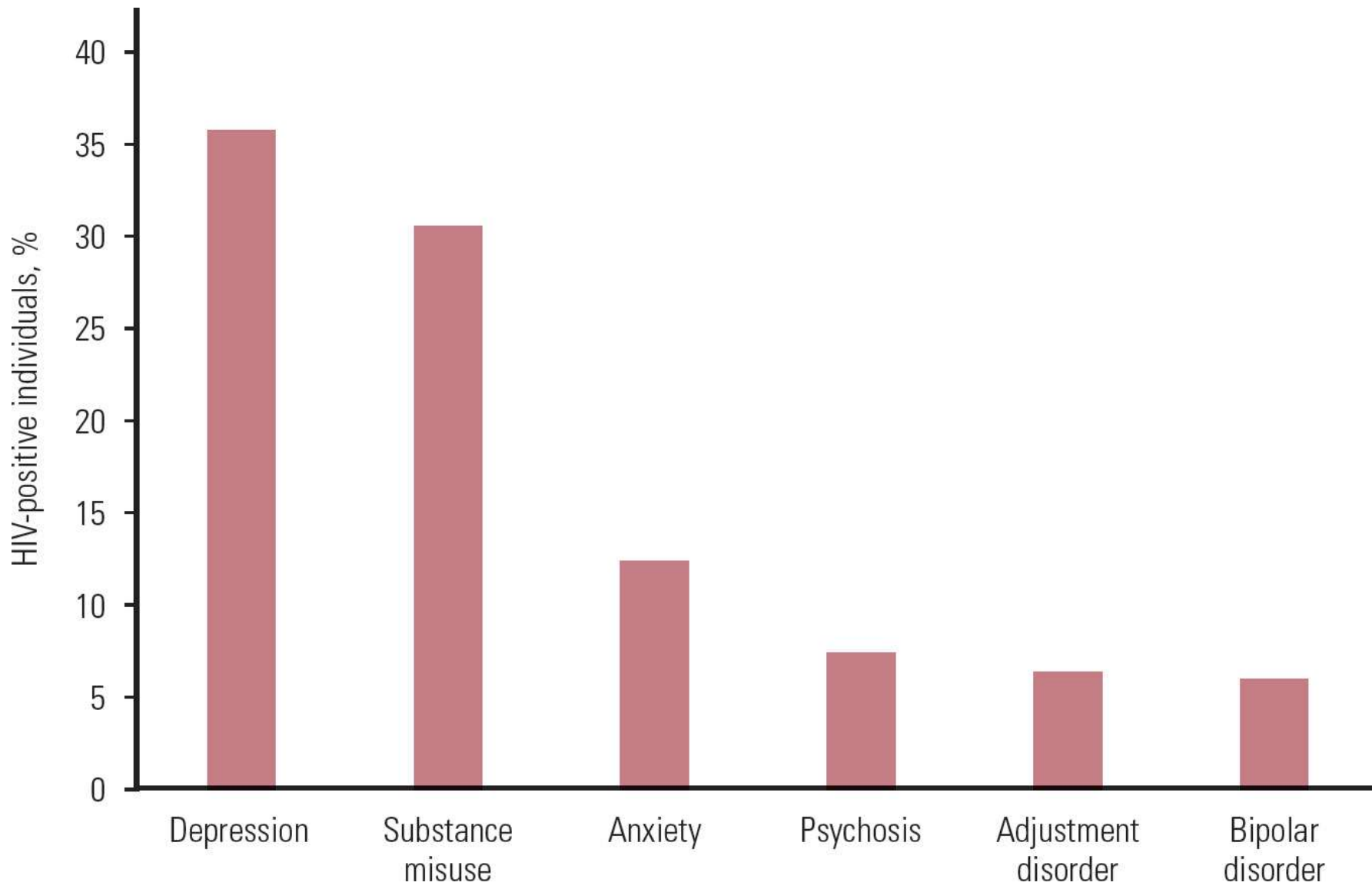

En sık görülen psikiyatrik bozukluklar

- Depresyon
- Alkol Madde Kullanım Bozuklukları
- Anksiyete Bozuklukları
- Psikotik Bozukluklar
- Uyum Bozukluğu
- Bipolar Bozukluk

- Dürtüsellik-Demoralizasyon
- Psikiyatri hastaları tıbbi tedavi başlamada gecikiyor

İntihar Riski

- Bir gözden geçirmede (66 araştırma) 1989-2009 arasında %9 intiharla ölüm, %20 kendine zarar verme %19 son hafta ölüm düşünceleri
 - HIV belirtilerinin ağırlığı, ilaç yan etkileri, esrar kullanımı, depresif duygulanımda artma ile paralel bulunmuş

HIV Önleme Çalışmalarında Psikiyatrik Sorunların Etkisi

- 50 çalışma içinden 26 randomize kontrollü çalışma (2015-20)
- Davranış değiştirme eğitimi en sık kullanılan model
- Ergenler ve erkek-erkek seks grupları en fazla çalışılmış
- Psikiyatri klinikleri risk grupları ile çalışılmış
- Psikiyatrik Sorunlar ve ve korunma yakın ilişkili
- Korunma davranışlarını geliştirmede riskli gruplar eklenmeli
- 2010 dan bu yana %20 azalma olmasına karşın risk gruplarında yaygınlık tüm nüfusa oranla daha yüksek olarak devam ediyor
- **Collins PY Intervening for HIV prevention and mental health: a review of global literature. J Int AIDS Soc. 2021 Jun;24 Suppl 2(Suppl 2)**

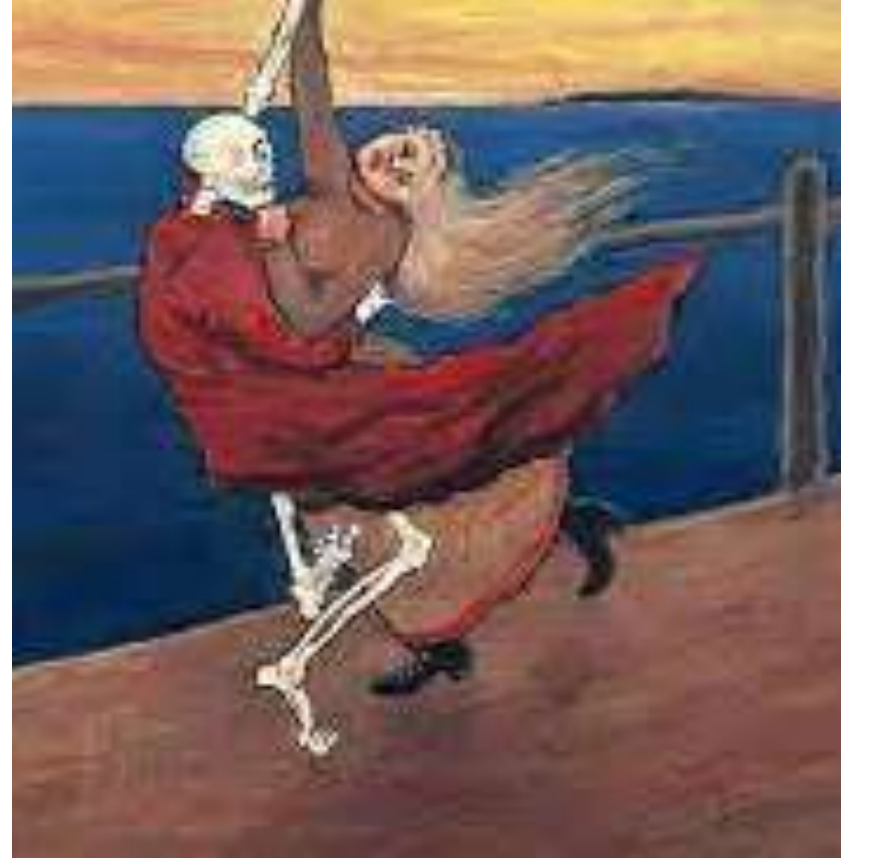
HIV Yayılım Önlemede Risk Etmenleri

- Sosyal dışlanma, marjinalizasyon, yoksulluk, şiddet, ayrımcılık hem HIV hem Psikiyatri grubunda risk arttırıyor
- Cinsel azınlık gruplarında, psikiyatrik sorun depresyon, Bipolar Bz. İntihar girişimi , alkol madde kullanımı yüksek .
- Hasta kişilerde Psikiyatrik Bozukluk oranı çok yüksek
- Ergenlerde otonomi ile risk artıyor, bir çok psikiyatrik bozukluk ergenlikte başlar, depresyon, intihar düşünce ve davranışları travmatik stres ergenlikte yüksektir. Emosyon regülasyon ve cinsel karar riskli olur. Ergen yeni vakalarda kızların oranı %60

Pandemide

- Covid -19 Pandemisi sırasında
- %30.4 ruh sağlığında bozulma, %8.4 iyileşme, %61.2 bir değişiklik yok.
- Bozulma nedenleri; sosyal izolasyon, anksiyete/stres
- Daha iyi hissetme nedenleri kendi iyilik haline daha fazla odaklanma
- Parisi E. Changes in Mental Health Among People with HIV During the COVID-19 Pandemic: Qualitative and Quantitative Perspectives [AIDS Behav.](#) 2022; 26(6): 1980–1991. Published online 2022 Jan

Depresyon

- Çok az HIV+ Depresif kişi tanı alıyor
- Bunların çok azı tedavi görüyor
- Depresif erkeklerde (%37)
- %40ı son 1 yılda ruh sağlığı merkezine başvurmuş
- %6 sı antidepresan kullanmış
- Katz ve ark. Aids Care
- Depresif hastalar tedaviye daha geç başlayıp daha erken ölüyor tedavi sürdürümleri daha sorunlu
- Yun LW J Aimmune Deficiency 2005

depresyon

karamsarlık

ilgi istek kaybı

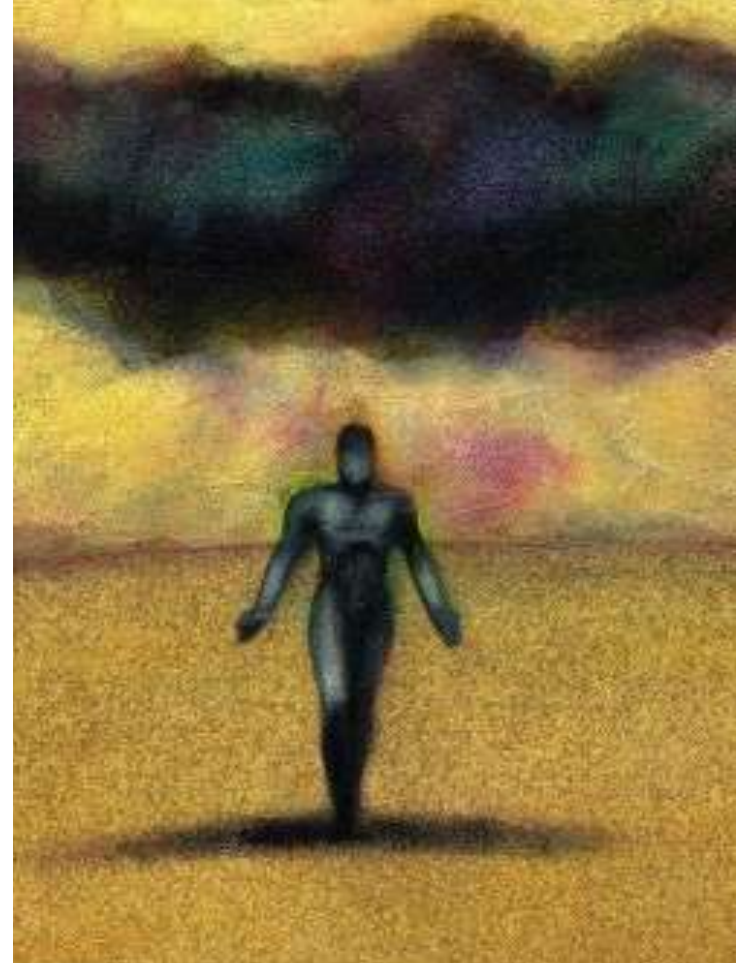
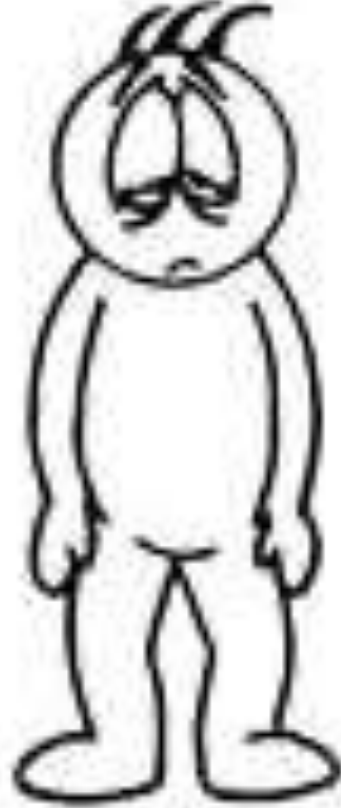
DEPRESYON

- Uyku bozuklukları
- İştah bozuklukları
- Psikomotor retardasyon, aktivasyon

Depresyon

- Enerji azlığı, yorgunluk, bitkinlik
- Ölüm, intihar düşünceleri
- Değersizlik düşünceleri
- Konsantrasyon güçlüğü

Tanı Tarama Testleri

- BECK
- Hamilton (Klinisyen)
- Hastane Depresyon Anksiyete
- PHQ Patient Health Questionnaire

Soru sayısı

20

17

7

9

Depresyon tedavisi

Farmakoterapi

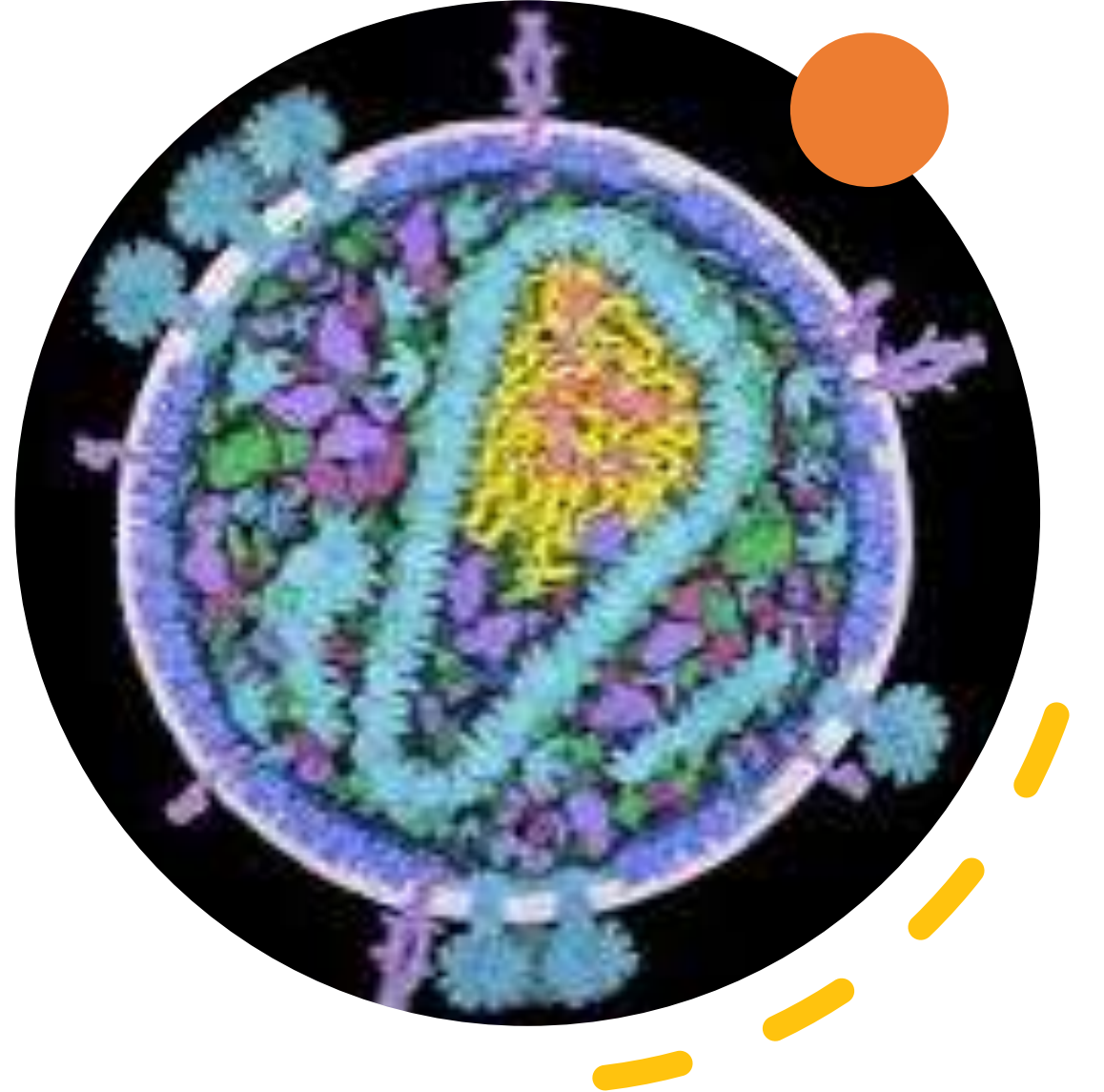
- Herhangi bir antidepresan üstün değil
- Yan etkileri lehte kullanma (kilo alma, konstipasyon)
- Bazı ilaçlar etkileşim nedeni ile kullanılmaz lityum, trisiklikler
- İlk tercih, düşük P450 blokerleri (ilaç Etkileşimi düşük olanlar)
 - Bupropion, citolopram, mirtazapin, wenlafaksin
- Orta
 - sertralin
- Yüksek
 - Paroxetine, fluoxetin, fluoksamin, metilfenidat

Depresyon tedavisi

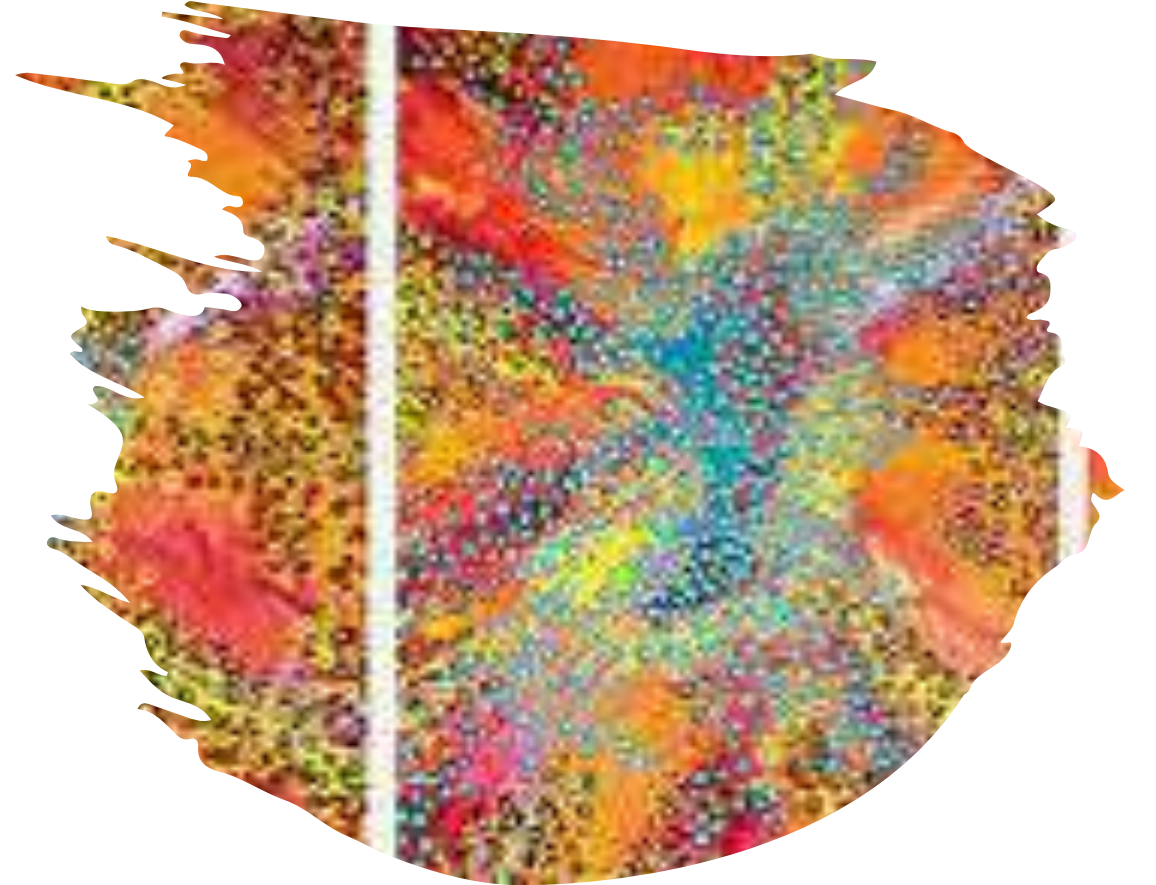
Farmakoterapi

- Depresyon yan etkisi olan antiretroviraller
 - Efavirenz, stavudine, zidovudine, atazanavir, darunavir, raltegravir and lopinavir with ritonavir
- Önerilen antidepresanlar
 - Seçici serotonin geri alım inhibitörleri (SSRIs), seçici noradrenaline geri alım inhibitörleri (SNRIs), mirtazapine, bupropion
 - bupropion düzeyi efavirenz ve baz protease inhibitörleri ile değişir,
 - ritonavir ve nelfinavir ile kan düzeyi artabilir, lopinavir ritonavir ile birlikte ise azalabilir
 - Bir başka araştırmada essitalopram, sitalopram ilk seçenek

Psikiyatriste hemen sevk nedenleri

- İntihar düşünceleri
- Psikiyatrik Bozukluk öyküsü ve birden fazla Psikiyatrik B.
- Davranış Problemleri

Anksiyete

- Sıklık %4-44 arasında
- Anksiyete test sonuçları beklerken (sonuç – olsa da) ve yeni tanıda yüksek
 - Üriner sistem enfeksiyonu, eğitim azlığı, hastalık şiddeti ile ilişkili
- Yaygın Anksiyete Bozukluğu en sık,

- William Stanisch

Anksiyete

- Yaygın Anksiyete Bzk
- Panik Bzk
- Sosyal fobi
- PTSD
- Testler
- HamiltonA (klinisyen) 14sr, STAI, TAI
20sr

Anksiyete

- Kötü bir şeyler olacak hissi
- Endişe
- Ürkme, sıçrama
- Terleme
- Ölüm korkusu

Yaygın Anksiyete bozukluğu

- En az 6 ay boyunca anksiyete belirtileri
- Ürkme sıçrama kötü birşey olacak endişesi, çarpıntı, huzursuzluk
- Kadınlarda erkeklerin iki katı
- Sürekli endişe hali, kaslarda gerilim, dalgınlık, dağınlık, ilaç ihmali, ölüm anksiyetesi ile kaçingan baş etme zorluğu

- **Uyum Bozukluğu**
- Sıklık %4 -67
- Depresyon obsesif belirtilerle birlikte olabilir
- **Post Travmatik Stres Bozukluğu**
- Tanı bildirme şekli ilişkili, riskli cinsel davranışı arttırıyor

Bipolar

- Aile öyküsü, risk davranışları dikkat çekebilir,
- Mizaç düzenleyiciler
 - Lityum önerilmiyor, tolere edilmesi güç, nefropati
 - Valproat en uygun, karaciğer kontrolü ile verilebilir
 - Karbamezapin pansitopeni riski nedeni ile sorunlu
 - Manide ketiapin tolere edilebilir
- Bir çalışmada HIV grubunda toplumun 4 katı.
- Dürtüsellik, cinsellikte artma, güvenli seks davranışı zayıf

Missy Douglas

- Bir yıl ilaçlarını kesip hergün resim yapmış

Psikoz

- Psikotik Bozukluk sıklık %6-17
 - Perseküsyon (kötülük görme), grandiyöz(büyükleme),
 - somatik delirler
 - en sık görülen belirtiler,
 - mortalite yüksek,
 - ilaç uyumları düşük,
 - belirtilerini anlatmaları güç,
 - sağlık ekibinin dikkatini çekebilmeleri zor
- Risperidon psikotik belirtiler için yararlı bulunmuş

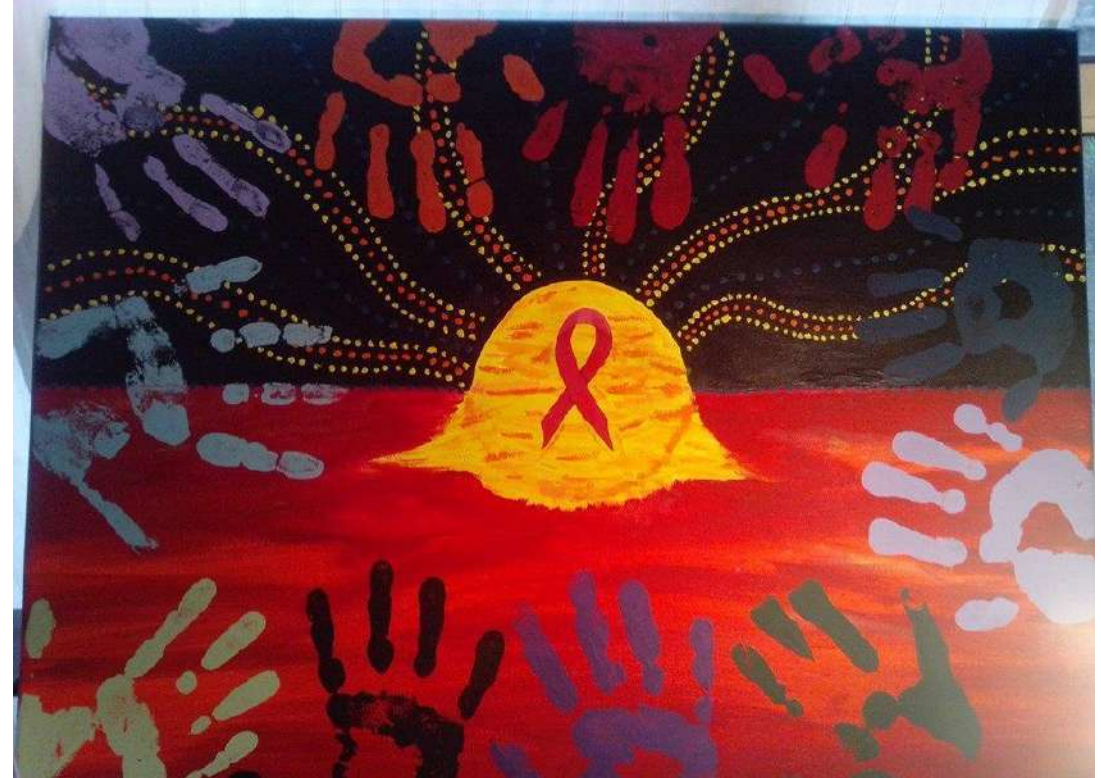
Psiko-Eğitim Psikoterapiler

- Bir araştırmada ilaç uyumu %80in altında olan kişiler uyum düzenleme seanslarına alınmış. İlaç tedavisine uyum eğitimi, uyumu bozan engelleri saptama, iletişim geliştirme, sorun zme stratejileri, tedavi uyumu için güven geliştirme çalışılmış. Kontrollele karşılaştırıldıklarında eğitim grubu ilaçlarını 2. hafta daha düzenli ve zamanında kullanmış. Bu davranış 3 ve 6. aylarda azalmış.
- Gözden geçirme: Mindfulness tabanlı stres azaltma ve bilişsel davranışci tedaviler psikolojik olarak yararlı bulunmuş.
- Sistemik gözden geçirmede BDT depresyon ve yaşam kalitesini düzeltmede kısa dönemde yararlı bulunmuş, uzun dönemde ilaç uyumunu arttırmış.
- Gözden geçirmede BDT HIV ile komorbid depresyonda yararlı bulunmuş
- BDT terapileri depresif belirtileri azaltmada yararlı bulunmuş
- Anksiyete tedavisinde stresle başa çıkma, depresif belirtileri düzeltme, zorlukları zmlenme, bitkinlik ve gerilimi azaltmada, yaşam kalitesini iyileştirmede ilaç tedavisinden daha yararlı bulunmuş.

MultiDisipliner Ekip

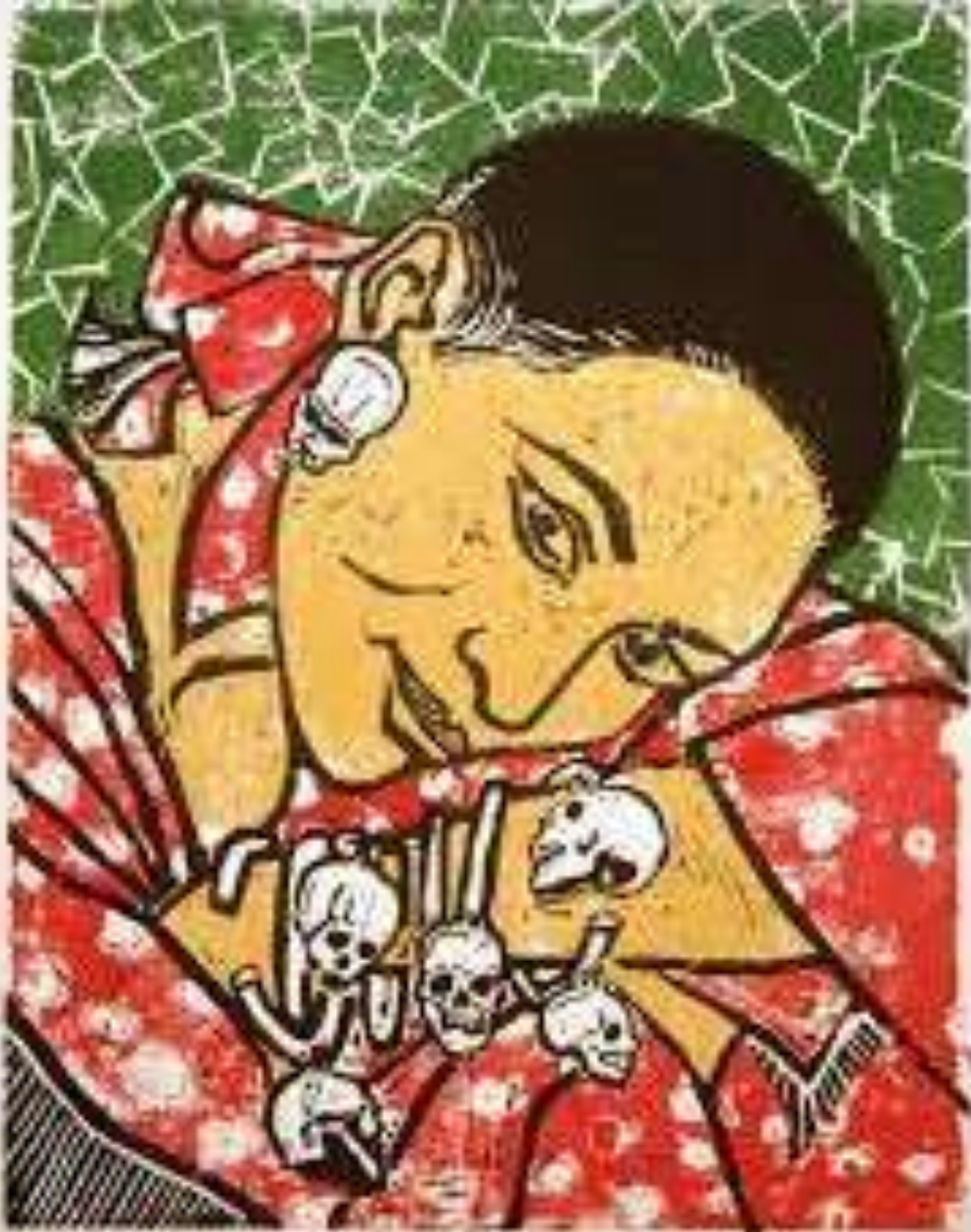
- Multidisipliner gruplarla çalışmanın önemi ve grup içi iyi iletişim hasta bakımı, sorun çözümü ötesinde hastaların yaşam kalitesi, tedavi uyumu, ekipte çalışan sağlık ekibinin iş konforu açısından önemli.
- Deneyimli hemşirelerce yürütülen vaka yönetimi depresif belirtileri azaltıp yaşam kalitesini attırabiliyor, kişilerin ilaçlara ulaşımı, doğru kullanımın sağlanması, gerekli bağlantıların sağlanması, engellerle başa çıkma, evde bakım koordinasyonu gibi.
- Etkili psikolojik destek programları gerilimi azaltma, depresif, anksiyete, öfke ile başa çıkmada, iyilik halini geliştirmede sanat psikoterapisi, sanat terapisi, toplumsal destek, gevşeme teknikleri, danışmanlık yararlı bulunmuş

Egzersiz

- Bir araştırmada son 72 saat içinde egzersiz yapanlar yapmayanlardan %50 bilişsel bozukluk açısından daha iyi bulunmuş. 815 vaka .66% v. 30.95%)
- Hiç egzersiz yapmayanlar daha uzun suredir HIV pozitif, daha az sayıda CD4, daha yuksek olasılıkla AIDS tanısı alıyor,
- Egzersiz yapanlar %2.5 depresif iken yapmayanlar %12.5 depresif,
- Yaşam boyu depresyon değerlendirildiğinde oranlar yakın(%55-58)
- Yeni bir Cochrane gözden geçirmeye aerobik egzersizin tıbbi olarak stabil HIV pozitif kişiler için güvenli ve yararlı olduğu bildirilmiş,
- Düzenli aerobik ve direnç egzersiz birlikte ise yetişkinlerde güvenli ve kardiopulmoner fitnes,, beden yapısı, g ve yaşam kaitesi artışında etkili bulunmuş.
- Effects of Exercise on the Immune Function, Quality of Life, and Mental Health in HIV/AIDS Individuals 2020

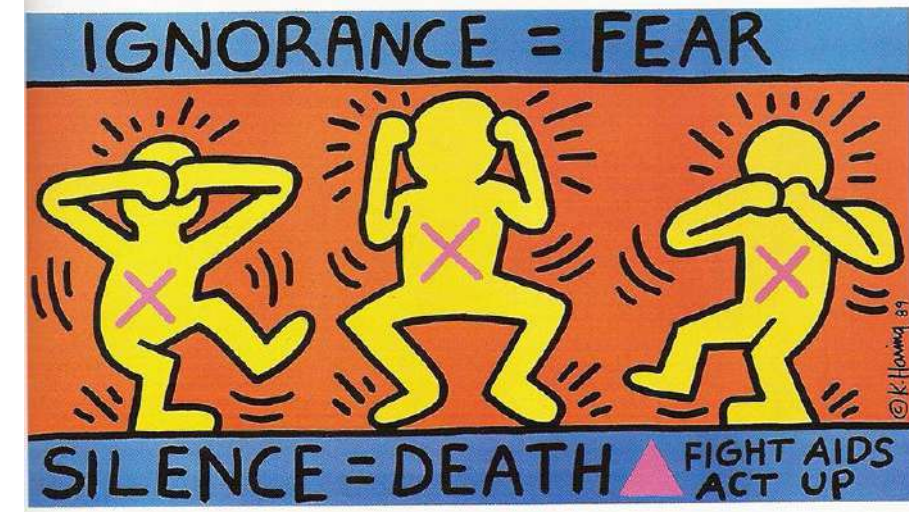

Kadınlara ilgili alışmalar

HIV pozitif kadınlarda depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu . HIV pozitif erkek ve sağlıklı kadınlardan daha sık.

- Yaşam kalitesi, iyilik halini azalttığı gibi tedavi ve koruma önlemlerini de etkiliyor. Daha az psikiyatrik tedavi alıyor, daha az araştırılıyorlar.
- Fiziksel şiddet ve cinsel kötüye kullanım öyküsü, bakım veren stresi, içselleştirilmiş stigma (tedavi başvurusunu azaltıyor) daha fazla etkiliyor
- BDT; Mindfulness ve destekleyici danışmanlık en sık kullanılan yaklaşımlar. Yararlı ama yetersiz.
- Waldron EM Mental Health in Women Living With HIV: The Unique and Unmet Needs. J Int Assoc Provid AIDS Care. 2021 Jan-Dec

- HIV le yaşıyan orta-düşük gelir ülkelerindeki kişiler Psikiyatrik yaklaşımların etkinliği karşılaştırılmış
- 30 makale 6500 kişi tedavi – kontrol
- Psikolojik%58 farmakolojik %20 ikili
- Depresyon %74 22 kişi, Çoklu Ruhsal sorunlar, PTSD, 1 er vaka, Nörokognitif bozulma 2v, Alkol Madde 4v
- İş yoğunluğu daha az olan terapistler daha başarılı
- **Girişimler yararlı ama nasıl ve ne tip girişimler etkiliyor sorusu için daha fazla araştırma gerekiyor**
- **Nakimuli et al Mental health interventions for persons living with HIV in low- and middle-income countries: a systematic review. J Int AIDS Soc. 2021 Jun;24 Suppl2**

Psikiyatrik Araştırmalarda

- Erkek ağırlıklı araştırma yoğun , kadınlarla ilgili de eklenmeli
- Telefon mesajları ilaç uyumunu arttırıyor
- Psikolojik destek programı geliştirmek yararlı olacaktır

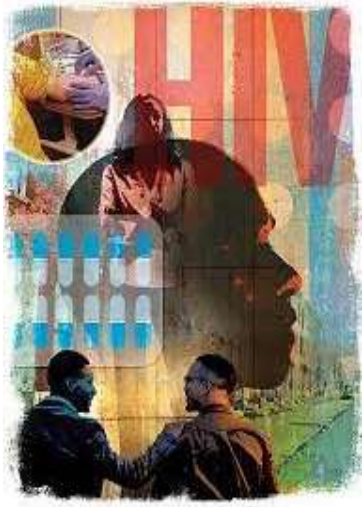

- **Keith Allen Haring** (1958–1990)
New York sokak resimlerinden etkilenen Pop Art sanatçısı
HIV farkındalık aktivisti

Özetle

- Mental Sağlık için etkili psikiyatrik girişimlerin varlığı önemli
- Sosyal medya ve akıllı telefon kullanan programlar geliştirilmeli
- Programlar için kültürel uygunluk ,fizibilite ve kullanılabilirlik dikkate alınmalı
- Kanıta dayalı, maliyet-etkinlik düzeyi araştırılmış sürdürülebilir psikiyatrik girişimlerin Ulusal HIV programlarına eklenmesi öneriliyor

Kaynaklar

- 1: Waldron EM, Burnett-Zeigler I, Wee V, Ng YW, Koenig LJ, Pederson AB, Tomaszewski E, Miller ES. Mental Health in Women Living With HIV: The Unique and Unmet Needs. *J Int Assoc Provid AIDS Care*. 2021 Jan-Dec;20:2325958220985665.
- 2: Collins PY, Velloza J, Concepcion T, Oseso L, Chwastiak L, Kemp CG, Simoni J, Wagenaar BH. Intervening for HIV prevention and mental health: a review of global literature. *J Int AIDS Soc*. 2021 Jun;24 Suppl 2(Suppl 2):e25710.
- 3: Dianatinasab M, Ghahri S, Dianatinasab A, Amanat S, Fararouei M. Effects of Exercise on the Immune Function, Quality of Life, and Mental Health in HIV/AIDS Individuals. *Adv Exp Med Biol*. 2020;1228:411-421.
- 4: Nakimuli-Mpungu E, Musisi S, Smith CM, Von Isenburg M, Akimana B, Shakarishvili A, Nachege JB, Mills EJ, Chibanda D, Ribeiro M, Williams A, Joska JA. Mental health interventions for persons living with HIV in low- and middle-income countries: a systematic review. *J Int AIDS Soc*. 2021 Jun;24 Suppl 2(Suppl 2):e25722.
- 5: Operario D, Sun S, Bermudez AN, Masa R, Shangani S, van der Elst E, Sanders E. Integrating HIV and mental health interventions to address a global syndemic among men who have sex with men. *Lancet HIV*. 2022 Aug;9(8):e574-e584. doi:10.1016/S2352-3018(22)00076-5. Epub 2022 Jun 21.

Kaynaklar

- **6: Junaid K, Afzal S, Daood M, Siddiqui M. Substance Abuse and Mental Health Issues Among HIV/AIDS Patients. J Coll Physicians Surg Pak. 2023 Mar;33(3):325-334.**
- **7: Smith HJ, Topp SM, Hoffmann CJ, Ndlovu T, Charalambous S, Murray L, Kane J, Sikazwe I, Muyoyeta M, Hince ME. Addressing Common Mental Health Disorders Among Incarcerated People Living with HIV: Insights from Implementation Science for Service Integration and Delivery. Curr HIV/AIDS Rep. 2020 Oct;17(5):438-449.**
- **8: Hoare J, Sevenoaks T, Mtukushe B, Williams T, Heany S, Phillips N. Global Systematic Review of Common Mental Health Disorders in Adults Living with HIV. Curr HIV/AIDS Rep. 2021 Dec;18(6):569-580. doi: 10.1007/s11904-021-00583-w. Epub 2021 Nov 18.**
- **9: Conteh NK, Latona A, Mahomed O. Mapping the effectiveness of integrating mental health in HIV programs: a scoping review. BMC Health Serv Res. 2023 Apr 24;23(1):396.**
- **10: Parisi CE, Varma DS, Wang Y, Vaddiparti K, Ibañez GE, Cruz L, Cook RL. Changes in Mental Health Among People with HIV During the COVID-19 Pandemic: Qualitative and Quantitative Perspectives. AIDS Behav. 2022 Jun;26(6):1980-1991.**

